

РЕЦЕНЗИЯ

от

проф. д-р Милан Лефтеров Миланов,

преподавател в Правно-историческия факултет
на Югозападния университет “Неофит Рилски”,
гр. Благоевград,

председател на научно жури в конкурс за присъждане на образователна и
научна степен “Доктор” в професионалното направление 3.6 Право, научна
специалност “Международно право и международни отношения”,
обявен от ЮЗУ в ДВ, бр. 105/06.12.2013 г.

на

Александра Йовчева Вълчева,

редовна докторантка в Катедра “Международно право и международни
отношения”
в Правноисторическия факултет на ЮЗУ

1. Общи данни за дисертантката и докторантурата:

- **Име, собствено, име, фамилия:** Александра Йовчева Вълчева
- **Дата на раждане:** 01 Септември 1988 г.
- **Националност:** Българка
- **Адрес:** Симеоново, ул. 197, Н. 13, к-с “Витоша парк”, бл. “Камелия”, вх. А

2002 - 2007

Средно образование

Природо-математическа гимназия
Ловеч

2014 - 2017

Висше образование

Университет за национално и световно стопанство
София
Магистър право – завършено висше образование

Добра езикова подготовка. Освен български език, владее в задоволителна степен
английски и гръцки език.

Добри компютърни умения и компетенции. Владее на Microsoft Office (Word, Excel,
PowerPoint), Internet.

Зачислена за редовен докторант със заповед № 178 от 31.01.2014 г. за придобиване
на ОНС "доктор" за срок от три години, считано от 01.02.2014 г. до 31.01.2017 г.

Кандидат единствен в конкурса

Положени изпити по: Дипломатическо и консулско право, Право на
международните договори, Международно публично право, Право на ЕС.

1. Общи данни за дисертацията и и на подготовения на нейна основа автореферат

Дисертацията на Александра Йовчева Вълчева е на тема “Развитие на Общата селскостопанска политика (ОСП) на Европейския съюз след Договора от Лисабон”. Общият обем на труда е 199 страници, в които намират място и се съдържат: увод, четири глави изложение, заключение, осем приложения и библиография. Списъкът на използваните литературни източници обхваща 127 заглавия на български и чуждестранни автори и уеб страници в Интернет. Дисертационният труд е съобразен с действащото към м. май 2017 г. законодателство на Република България.

Дисертационният труд е обсъден и насочен за публична защита на заседание на катедрения съвет на Катедра “Международно право и международни отношения” към Правноисторическия факултут на Югозападния университет “Неофит Рилски”- Благоевград, проведено на 20.04.2017 г.

2. Характеристика на изследването

Актуалност на темата

Имайки предвид особеностите в икономическото развитие на държавите членки и необходимостта от качествено развитие на аграрния сектор, изследването придобива напълно заслужен и оправдан актуален характер. Целта е преди всичко повишаване на производителността в този сектор, а това е задача с трайна актуалност. При това актуалността се предопределя и от два ключови момента, а именно, на първо място, от промяната в приемането на решения на европейски уровень и на второ – от динамиката на държавите в техните искания за промяна, водеща до по-отговорно поведение по отношение на устойчивата икономика.

Обект, предмет и цел на изследването.

Тези три важни отправни моменти за разбиране и анализиране на положените от дисертантката усилия се ситуират, както следва: обектът това е по необходимост общата селскостопанска политика на Европейския съюз, а следователно предметът на изследването е непосредствено свързан с обекта и намира израз в промените, които, като тенденции или перспективи изясняват тази политика и същевременно допринасят за коректното тълкуване на финансовите мерки, както и начина на взимане на решения по тази проблематика. Целта, която си поставя дисертантката логично произтича от очертаната рамка на изследването, обхващащо преди всичко обекта и предмета му.

От всичко казано дотук логично следва **основната задача на дисертационния труд**, а именно, изследване спецификата на селскостопанската политика на Европейския съюз, като за целта специално внимание се отделя на взаимодействията и взаимозависимостите на международноправните субекти, които те осъществяват помежду си. След като правилно очертава времевите граници на изследването (2009-2016), кандидатката разчленява основната задача на четири научноизследователски подзадачи:

- очертаване в ретроспективен план на предизвикателствата в развитието на селскостопанския сектор преди и след приемането на Договора от Лисабон;
- формулиране на общите и специфичните аспекти в прилагането на двата стълба на ОСП на ЕС към държавите членки;
- формулиране и оценяване на въздействието на Договора от Лисабон върху тенденциите и перспективите на ОСП;

- показване и анализиране на фундаменталните противоречия в процеса на осъществяването на ОСП като следствие от прилагането на Договора от Лисабон.

Научноизследователската теза е изведена уместно и коректно от дисертантката. Като взема предвид както темата и основната задача на изследването, така и съществуващата научна литература по този въпрос (източници и предишни теоретични разработки), тя правилно ситуира тази теза в анализа на Общата селскостопанска политика на ЕС в историко-хронологичен аспект като цяло и на състоянието ѝ след влизането в сила на Договора от Лисабон – в частност. По подобен начин се формулира и **подтеза**, която разглежда прилагането на първичното и вторичното законодателство във връзка с ОСП на ЕС.

3. Методология на изследването

Определяна като изключително сложна и многопластова, Общата селскостопанска политика на Европейския съюз третира интердисциплинарни проблеми от политическо, икономическо, социално и екологично естество. В съответствие с този неин характер и методологията на изучаването и анализа на проблематиката ѝ е също подвластна на различни методи и подходи, които в своята цялост се свеждат до използването на:

- системен метод, тоест, задълбочено проучване на всички елементи, съставлящи многообразието на системата в рамките на ОСП на ЕС, както в тяхната еднопосочност и близост, така и по отношение на нейните спорни и противоречиви проявления;

- историко-хронологичен метод, който разглежда историческите факти в тяхната времева последователност, като в случая ретроспекцията служи за по-добро и прецизно установяване и анализиране на обективността и верифицирането на съответните процеси, характеризиращи развитието на ОСП;

- в зависимост от характера на анализираната материя се прилагат изцяло или частично и други методи и похвати, като например, историко-сравнителния, проблемно-историческия, аналитично-синтетичния, метода на изключването и т.н.

4. Източници и практическо значение

По своя характер и обхват разглежданата тема задължително предполага изучаване или в по-ограничен смисъл консултиране на широк кръг от източници в две категории. На първо място става дума за оригинални документи на Европейския съюз – нормативни актове, стратегически договори, доклади, споразумения, двустранни и многостранни решения, разписани политики, както и отчети и други релевантни статистически данни. На второ място, докторантката има разбиране за значението на други източници, които могат да бъдат приети и съответно използвани при анализа на ОСП. Такива са различните теоретични разработки, в различна степен свързани с ОСП, някои директно, други опосредствано, както и материали от различни научни форуми - конференции, симпозиуми, медийни материали и т.н.

Практическото значение на дисертационния труд се предопределя от интердисциплинарния характер на изследването. Няма съмнение, че едно сполучливо изследване може да послужи, наред с други подобни научни работи, като модел за въздействие както върху различни аспекти на Общата селскостопанска политика, така и на общоевропейско, регионално и национално равнище.

5. Общи данни за автореферата

Авторефератът на дисертантката Александра Йовчева Вълчева, представящ нейния дисертационен труд, е подготвен съгласно правилата и изискванията, предявявани към подобен род конкурсна документация. Той отразява добросъвестно всички основни елементи, съдържащи се в дисертацията, като при необходимост ги допълва и тълкува. Значението му е съществено и поради факта, че в случая застъпва и изтъква собствените виждания на докторантката по отношение на смисъла, мястото и предназначението на редица научноизследователски съображения, залегнали в изследването. Авторефератът представя една систематизирана система за разбиране на смисъла и съдържанието на дисертационния труд и въвеждане на политически грамотния неспециалист в логиката на неговото формулиране, структуриране и изпълнение. В него са обособени и накратко разяснени всички изходни позиции на кандидатката в зависимост от това дали става дума за увода, основното изложение и заключението. И в този смисъл той изпълнява своята преобладаваща роля и значение на своеобразен пътеводител и тълкувател на необходимите задължителни елементи на дисертационния труд.

6. Съдържателно изложение на дисертационния труд

Както вече бе отбелязано, дисертационният труд се състои от Увод, Четири глави и Заключение.

В съответствие с установената практика дисертационният труд започва с **Увод**, който фактически въвежда в същинското изложение, подчертавайки актуалността на темата и нейното съотношение с Договора от Лисабон, който поставя началото на решаването на редица важни проблеми. В него изрично са формулирани целите и задачите на научната работа.

Глава Първа е озаглавена “Секторът селско стопанство в политиката на ЕС от неговото създаване до Договора от Лисабон”. Както е нормално и закономерно, в него се проследяват основните етапи, периоди и цели, свързани с развитието на третираната проблематика. Докторантката отделя специално място на Римските договори, тъй като се счита, че те полагат организационните и структурните основи на Общата селскостопанска политика на ЕС. В резултат от тяхното действие се изграждат общоевропейски механизми за приемане на задължителни за страните членки общностни решения.

За правна рамка на ОСП на ЕС служи Договора за функционирането на ЕС (ДСФЕС). Докторантката уместно набляга на факта, че в него намират място и са залегнали условията и специфичните стратегически цели, обезпечаващи нормалното и резултатно функциониране на ОСП по посока на защитата на интересите както на производителите, така и на потребителите на селскостопански произведения на общоевропейския пазар. При това не е убягнало от нейния поглед обстоятелството, че въпросните цели, залегнали в горепосочения Договор по силата на генетическия си произход носят двукрак характер, защото са едновременно социални и икономически.

Дълбочинните реформи на ОСП започват през 1992 г. и продължават и до наши дни като проблемна необходимост и като логическа обвързаност. Най-съществена в това отношение е реформата и засиленото внимание към т.нар. Втори стълб, непосредствено свързан с политиката за развитие на селските райони.

Глава Втора, озаглавена “Същност на селското стопанство на ЕС след подписването на Договора от Лисабон до днес”. Тя разглежда основните параметри на ОСП, като се очертават основните насоки за бъдещо развитие. Тези насоки намират своята конкретизация в следните цели:

- повишаване равнището на производителността чрез оптимално използване на производствените средства;
- оказване на положително въздействие върху повишаването на стандарта на живот на селскостопанските производители;
- грижа за пазара на селскостопанска продукция чрез укрепване на неговата стабилност;
- принос за по-голяма сигурност относно потребностите, стимулиращи производството на хранителна продукция;
- гарантиране на приемливи стимулиращи цени на хранителната селскостопанска продукция, валидни за всички потребители в ЕС.

Смисълът и философията на ОСП е изграждането на определен етап от развитието ѝ на цялостна икономическа общност. Няма съмнение, че ОСП на ЕС след Лисабон се основава на търсенето на баланс, който да мотивира необходимостта от приоритетно подпомагане на селскостопанския сектор като основното изискване е спазването на висок производствен и екологичен стандарт.

Глава Трета е озаглавена “Приложение на Договора от Лисабон към старите членки на ЕС, както и към новоприетите държави членки в рамките на двата стълба на ОСП. Тази глава е посветена преди всичко на анализа на прилагането на Договора от Лисабон към държавите основателки на ЕС, както и към новоприетите държави членки в рамките на двата стълба на ОСП. В този смисъл рамката на изследването се ограничава, което за случая е напълно нормално, до анализирането на стратегическите комплексни цели на Европейския съюз в контекста на новите предизвикателства, които Договорът от Лисабон поставя пред ЕС. Ролята и въздействието на двата стълба са предопределени и продиктувани от времевите различия в тяхното възникване и от степента на последващата развитост на ОСП, което предполага и специфичен подход към новата действителност и протичащата от нея необходимост от промени.

Актуалните и съществени постановки на Договора от Лисабон поставят нови предизвикателства както към старите, така и към новите държави членки, съобразени разбира се с обективните промени в тяхното развитие. Това става главно в рамките на Първия стълб, на който вече за гарантиране стабилността на пазара, хармонизиране интересите на потребителите и производителите с евентуално постепенно редуциране на гарантираните цени на селскостопанската продукция. Що се отнася до Втория стълб, дисертантката обръща внимание върху необходимостта от насърчаване на ефективна употреба на ресурси като енергия и вода, вкл. и за предпочитане на възобновяема енергия и прилагане на понижена употреба на въглеродна интензивност и т.н. Тенденцията е всичко това да се базира върху общата философия за стимулиране на кохезионните процеси между тях.

Глава Четвърта, озаглавена “Тенденции и перспективи на Общата селскостопанска политика на ЕС” си поставя за задача да обобщи основните тенденции и перспективи на ОСП на ЕС, като очертае основните противоречия и критики, възникващи на различни равнища при програмирането и изпълнението на ОСП. Според дисертантката, която споделя съществуващо в средите на ЕС становище, налице са три сценария за бъдещото развитие на ОСП: оптимистичен, реалистичен и

песимистичен по отношение на бъдещото развитие на ОСП.

И трите сценария имат своето основание за съществуване и макар, че като цяло могат да се проявяват едновременно в различни страни и региони, все пак те значително зависят от общата – национална, регионална (в т.ч. и европейска, а може би по-точно е да се каже континентална), европейска и световна конюнктура.

Освен в икономическия и социален план ОСП повлиява развитието на ЕС и в областта на политиката. Изключителни са значението и приноса на селското стопанство и ОСП за възстановяването на Европа след II-та световна война и за формулирането и практическото изграждане на Обединена Европа.

Същевременно следва да се отбележи, че въпреки преобладаващото сред меродавните и отговорни политически и икономически кръгове в Европа становище за важността и като цяло успешното развитие на Общата селскостопанска политика на ЕС, осъществяването ѝ често се сблъсква с неразбиране, подценяване, а не рядко и с безпринципна критика и съзнателно противопоставяне.

Заключението на дисертационния труд утвърждава все по-очевидния факт, че след влизането в сила на Договора от Лисабон през 1909 г. Общата селскостопанска политика на ЕС се превръща в съществена част от цялостната политическа, икономическа, социална и екологична политика на ЕС. Анализът на съществуващите нововъзникнали проблеми в ОСП дава представа за наличните противоречия, но и предвижда действия за осигуряване на устойчиво бъдеще на ОСП. Тази политика има своите безспорни параметри и приоритети, по-важни от които са следните:

- ОСП е най-сложната и комплексна общностна политика;
- ОСП е една от най-значимите и перспективни политики на ЕС, но и една от най-критикуваните поради трудността на изработване на стабилни прогнози, а оттам – и на гарантирана резултатност;
- наличие на слабости и неадекватности в политиката, които затрудняват или компрометират нейния успех;
- наличие на критика и поради твърде неадекватния диференциран подход между различните нейни членове;
- съмнения относно справедливостта на разпределяните субсидии;
- противоречия между резултатите и обявените мерки във връзка с климатичните промени и опазването на природната среда;
- налице са несъвършенства на ОСП, които показват неспособността от ефикасни действия в случай на необходимост от защита на сектора от криза;
- налице е разминаване между заявени ценности и реални действия на държавите при осъществяване на съответна политика.
- необходимост от преодоляване на проблемите чрез радикални мерки, водещи до реструктуриране на финансовата рамка на ОСП.

Значителна част от критиките към ОСП са част проблемите и на българското селско стопанство, което означава необходимост от подкрепа и за България от европейските институции, за които е призвано да работи българското правителство. Всичко изброено до тука говори, наред с други причини и основания, и за неизбежното затруднено функциониране на Общата селскостопанска политика. За България има значение факта, че селскостопанската проблематика е все още преобладаваща в ЕС. За нашата страна това е особено важно, като се има предвид сравнително ограничените възможности на България да влияе решително върху взимането на решения в ЕС и по-точно по въпросите на ОСП. Полезно би било, счита дисертантката и лансира идеята, страната ни да изработи програма за резултатно и ефикасно участие в процесите на вземане на решения, вкл. чрез

използване на опита на малките и средни фирми и по-ефикасната защита на нашите интереси на различни форуми, където се обсъждат и решават проблемите на селскостопанското развитие.

6. Научни приноси и приносни моменти в дисертационни труд

Основната заслуга на дисертационни труд, е че той представлява цялостно и всеобхватно изследване на Общата селскостопанска политика на Европейския съюз, доколкото мащабът и предназначението на това изследване, го позволяват. Освен това,

- няма съмнение, че то запълва една празнота в българската обществено-политическа литература;
- докторантката е използвала, както това е редно и обяснимо, няколко различни методологични похвати с оглед да представи по най-подходящ и убедителен начин настъпилите промени в развитието на Общата селскостопанска политика на ЕС след влизането в сила на Договора от Лисабон;
- справедливо е наблюдението, а оттам и заключението на докторантката и затова го цитирам в неговата цялост, а именно: "Изследването на ОСП на ЕС в периода след Договора от Лисабон, очертава диференциацията, а също така и дискриминацията във финансовата формула и политика, която се прилага освен в дихотомията стари-нови членове на ЕС, но и в рамките на всяка страна в контекста големи-средни-малки стопанства";
- в дисертацията се съдържат формулирани тенденции и перспективи на ОСП на ЕС, които определено ще спомогнат за подготовка на сценарии, както и ще съдействат както за решаване на положителни, благоприятни проблеми, а така също и ще допринесат за преодоляване на евентуални несъвършенства и недостатъци на ОСП на ЕС.

8. Критични бележки и пожелания

Рецензираната работа носи всички белези на завършен дисертационен труд. Тя е издържана в структурно отношение с правилно разпределение на проблематиката от гледна точка на значение, актуалност и евентуално практическо приложение. Притежава най-важното качество за подобен вид работи, а именно - дисертабилност. Методологията е съобразена с третираните проблеми, което дава възможност на кандидатката да прави своите изводи и заключения в съответствие както с фактологичната страна на въпросите, така и с тяхното диагностициране, тоест, с тяхното предполагаемо развитие. В този смисъл естествено няма място за генерално или априорно отричане на заслугите на дисертацията, а само за препоръки и пожелания с оглед на подобряването и усъвършенстването на тематичната разработка в бъдеще при положение, че тя може да прерастне в самостоятелна публикация, съобразена с широката публика, което всъщност препоръчвам на авторката.

В категорията "пожелания" намирам за уместно:

- да се огледа отново анализа на съдържанието на четирите глави като внимателно се разграничат големите от малките проблеми, действително важните от по-маловажните. В никакъв случай не става дума за недомислици или грешки, а по-скоро за засилване на акцентите върху значимите неща и извеждането им на по-преден перспективен план;
- добре би било да се насити повествуването (описанието) с повече

- релевантни примери в подкрепа на застъпените тези и концепции;
- да се задълбочи още повече съдържанието на заключението, което и сега е стегнато и плътно, но определено ще спечели от допълнително обогатяване по-посока на добавяне на констатации и изводи, подчертаващи значението и перспективността на едно още по-активно и целенасочено развитие на Общата селскостопанска политика на ЕС;
  - имайки предвид, че България в значителна степен (поне засега) остава предимно селскостопанска държава, нашето отношение към ОСП на ЕС трябва да бъде не само благосклонно, но и определено заинтересовано и действено. Този факт следва да намира отражение както в засилено присъствие в редови порядък, така и в участие с инициативи, акции, влияние, кадрови потенциал и т.н. Само така страната ни ще може да се възползва и инкасира това богатство от идеи, концепции, технологии и материални придобивки, които съдържа и може да предостави Общата селскостопанска политика на Европейския съюз, но само при наличието на активно участие от страна на държавите членки, сред които и България.

Преобладаващите заслуги на рецензирания дисертационен труд ми дават основание да заявя, че гореспоменатите и други изрично неотбелязани дребни пропуски в никакъв случай не омаловажават и ни най-малко не поставят под съмнение неговите безспорно високи качества.

9. Публикации по темата на дисертационния труд и сродна тематика

1. Вълчева, А., Геодемография и национална сигурност, сб. България през 20-те години на 21 век. Аспекти за стратегическо развитие, 2016.
2. Implementation of the Lisbon Treaty for Old EU Member States within the Two Pillars of the Common Agricultural Policy.
3. Вълчева, А., Бежанската вълна – заплаха за националната сигурност на Европа, Кръгла маса с международно участие Европа през 21 век Регионална сигурност и необходимите реформи в ЕС, бр. 4, 2016.
4. Вълчева, А., Обща селскостопанска политика на Европейския съюз – основни противоречия и критики, сб. Политики на развитие в България и на Балканите, бр. 2, 2017.
5. Вълчева, А., Тенденции и перспективи на общата селскостопанска политика на ЕС, Международен научен журнал “Перспективи”, бр. 2, 2016.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Александра Йовчева Вълчева **несъмнено отговаря на всички основания и изисквания**, съдържащи се в Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника за неговото приложение. Той свидетелства както за **задълбочената подготовка**, така и за постигнатите от дисертантката **сериозни научни, научно-приложни и приложни резултати**.

В хода на рецензирането бе установено, че докторантката притежава необходимите теоретични знания и практически професионални умения за самостоятелна работа в сферата на научно-изследователската дейност.

Предвид всичко казано дотук, **заявявам положителната си оценка** на предложеното ми за рецензиране изследване, представено във формата на

гореописания дисертационен труд, свидетелстващ за безспорните, постигнати от докторантката резултати и приноси моменти и **убедено предлагам на научното жури да присъди образователната и научна степен “доктор” на Александра Йовчева Вълчева** по Професионално направление 3.6 Право, научна специалност “Международно право и международни отношения”, Правно-исторически факултет, Югозападен университет “Неофит Рилски”- Благоевград

05.06.2017 г.

София

**Изготвил становището:
Проф. д-р Милан Л. Миланов**